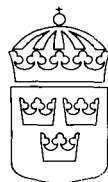

Jordbruksutskottets betänkande

1985/86:8

om lokalisering av kemikalieinspektionen
(prop. 1985/86:19)

JoU
1985/86:8

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag om lokalisering av den nya myndighet för kemikaliekontroll, benämnd kemikalieinspektionen, som enligt riksdagens godkännande i maj 1985 skall inrättas den 1 januari 1986.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att den nya myndigheten lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet i Stockholms län och avstyrker yrkanden (vpk) om avslag på propositionen, m. m. I enlighet härmed avstyrker utskottet också motionsyrkanden om lokalisering av kemikalieinspektionen till Karlstad (fp, m. c), Uppsala (c), Umeå (c) och till Örebro län (c).

Vid betänkandet har fogats två reservationer (c och vpk).

Propositionen

I proposition 1985/86:19 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att besluta att kemikalieinspektionen skall lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet i Stockholms län.

Riksdagen beslutade i maj 1985 om dels en ny lag om kemiska produkter, dels en ny myndighet för kemikaliekontroll benämnd kemikalieinspektionen (prop. 1985/86:118, JoU 30, rskr. 340). Inspektionen ersätter produktkontrollnämnden och enheten för toxikologisk informationsservice vid Karolinska institutet.

I den proposition som nu läggs fram föreslås en oförändrad lokalisering av kemikaliekontrollverksamheten, vilket innebär att kemikalieinspektionen lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet i Stockholms län.

Motionsyrkanden

1985/86:94 av andre vice talman Karl Erik Eriksson m. fl. (fp), vari yrkas att riksdagen uttalar att den nya myndigheten kemikalieinspektionen lokaliseras till Karlstad.

1985/86:95 av Rosa Östh (c), vari yrkas att riksdagen beslutar att kemikalieinspektionen skall lokaliseras till Uppsala.

1985/86:96 av Börje Hörnlund och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c), vari yrkas att riksdagen beslutar att kemikalieinspektionen skall lokaliseras till Umeå.

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om en decentraliserad organisation för kemikaliekontrollen,

2. att riksdagen beslutar att kemikalieinspektionen skall lokaliseras till Örebro län.

1985/86:98 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1985/86:19 om lokalisering av kemikalieinspektionen,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen om en organisationsplan för kemikaliekontroll i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen, varvid även förslag till lokalisering av de olika organen bör avges.

Utskottet

I proposition 1984/85:118 om kemikaliekontroll redovisade jordbruksministern att en organisationskommitté skulle tillkallas för att bl. a. utforma förslag till organisation av den nya kemikalieinspektionen. Kommittén skulle också få i uppdrag att överväga den lämpligaste lokaliseringen av kemikalieinspektionen. Riksdagen godkände vid sin behandling av propositionen bl. a. de förordade riktlinjerna för organisationen av kemikaliekontrollen (JoU 1984/85:30, rskr. 340).

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade jordbruksministern i juni 1985 en kommitté för att utarbeta förslag till organisation m. m. av kemikalieinspektionen. Kommittén har överlämnat förslag i bl. a. lokaliseringsfrågan.

Organisationskommittén hänvisar i sin promemoria till att inrättandet av kemikalieinspektionen enligt proposition 1984/85:118 är ett uttryck för en strävan att koncentrera och samordna resurserna på kemikaliekontrollens område för att åstadkomma en ökad slagkraft och effektivitet. Också lokaliseringsfrågan måste bedömas med utgångspunkt i målsättningen att det nu är nödvändigt att kemikaliekontrollen effektiviseras. Med hänsyn till detta ställningstagande från statsmakternas sida och med hänsyn till dels den nya myndighetens utomordentligt stora behov av kontakter med andra myndigheter främst naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen, forskningsinstitutioner samt intressenter inom näringsliv och arbetsmarknadsorganisationer, dels behovet av hög kompetens hos kemikalieinspektionen,

dels kostnadsskäl,
anser kommittén att det inte är lämpligt att omlokalisera den centrala kemikaliemyndigheten.

Kommittén föreslår att kemikalieinspektionen lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet och att därvid möjligheterna till rationaliseringsvinster genom samlokalisering med naturvårdsverket utnyttjas så långt möjligt.

Regeringens förslag i fråga om kemikalieinspektionens lokalisering överensstämmer med organisationskommitténs och innebär således att den nya myndigheten lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet.

I motion 98 yrkar Lars Werner m. fl. (vpk) avslag på propositionen. Enligt motionen ser vpk det som självklart att organisationsstrukturen diskuteras innan man tar itu med själva lokaliseringsfrågan. I föreliggande förslag från regeringens sida underlåter man att ta hänsyn till de behov som finns i anslutning till de regionala och lokala instanserna på miljöskydds- och kemikalietillsynsområdet. Detta är bl. a. ett skäl till varför vpk anser att det är fel att nu ta beslut om var den nya myndigheten skall placeras. Enligt motionärernas mening är det angeläget att bygga upp ett folkligt förankrat institut för hälsa och miljö, en typ av kollektivforskningsinstitut, där forskare, facket, konsumenterna och miljörörelsen tillsammans får möjligheter att bygga upp kunskaper och utveckla miljö- och arbetsmiljöpolitiken på ett demokratiskt och engagerande sätt.

Ett sålunda beskrivet organ skall enligt vpk kunna arbeta parallellt med och oberoende av statliga myndigheter på området. Denna typ av folkligt uppbyggt institut skulle mycket väl kunna lokaliseras till orter utanför etablissemangets miljöorgan.

Utskottet vill för sin del erinra om att – som inledningsvis nämnts – riksdagen så sent som i maj i år godkände riktlinjerna för den organisation av kemikaliekontrollen som ligger till grund för nu behandlad proposition. Enligt dessa riktlinjer ersätter kemikalieinspektionen produktkontrollnämnden men får också andra uppgifter. Till inspektionen förs resurserna vid naturvårdsverkets produktkontrollbyrå och enheten för toxikologisk informationsservice vid Karolinska institutet, vartill kommer viss resursförstärkning. Den nya organisationen innebär i huvudsak en fortsättning av pågående verksamhet men i nya former och med ökade resurser. Kemikalieinspektionen får, till skillnad från produktkontrollnämnden, en fristående ställning, men med uppgiften att samordna kemikaliekontrollen. Enligt utskottets uppfattning finns ingen anledning för riksdagen att nu, innan detsamma ens har trätt i kraft, ändra på sitt beslut i organisationsfrågan. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till yrkandena i motion 98 om avslag på propositionen och om förslag till ny organisationsplan för kemikaliekontrollen.

Av motsvarande skäl anser sig utskottet inte böra biträda det från centerns sida i motion 97 av Karl Erik Olsson m. fl. ånyo framförda yrkandet om förstärkning av kontrollorganisationen på regional nivå. Även detta motionsyrkande (yrkande 2) avstyrks alltså.

Regeringens förslag att lokalisera den nya kemikalieinspektionen till Solna–Sundbyberg-området möter kritik i flera av motionerna. Motionärerna hänvisar till att riksdagen vid flera tillfällen – främst i samband med behandlingen av förslag kring regionalpolitikens inriktning – understrukit att man vid inrättande av nya myndigheter eller vid omorganisation av den statliga verksamheten eller delar därav bör sträva efter en lokalisering utanför Storstockholsregionen. Det erinras också om att riksdagen i sammanhanget prioriterat skogslänen och sydöstra Sverige och Sjuhäradsbygden för den fortsatta omlokaliseringen och decentraliseringen av statlig verksamhet. Motionerna innehåller utifrån angivna synpunkter ett antal förslag till lämpliga lokaliseringsorter.

I motion 94 av andre vice talman Karl Erik Eriksson m. fl. (fp, m, c) anför

att flera skäl talar för Karlstad som lokaliseringsort. Värmland är ett skogslän med kärv sysselsättningssituation, en lokalisering dit skulle ligga helt i linje med riksdagens tidigare uttalanden. Enligt motion 95 av Rosa Östh (c) har Uppsala goda förutsättningar att bli ett kemiskt-tekniskt centrum för såväl kontroll av miljöfarlig verksamhet som utveckling och forskning på det kemisk-tekniska området. Det finns toxikologisk forskning där, och i Uppsala finns också några av de myndigheter som inspektionen skall samarbeta med. Det påpekas i motionen att arbetsgruppen för statlig verksamhet också konstaterat att utifrån statsmakternas regionalpolitiska intentioner en lokalisering till Uppsala bör tillmätas större intresse än vad organisationskommittén gjort. Börje Hörnlund och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c) förordar för sin del att kemikalieinspektionen förläggas till Umeå. Med hänsyn till de krav på närheten till vetenskaplig kompetens som enligt organisationskommittén är en förutsättning för att myndigheten skall kunna bedriva en effektiv verksamhet är den ort inom skogslänen som i första hand bör komma i fråga enligt motionärernas mening Umeå, bl. a. med tanke på den toxikologiska forskning som bedrivs där. I den nyss berörda motionen 97 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) framhålls slutligen att Örebro län har goda förutsättningar för en lokalisering av kemikalieinspektionen. Det har ett utmärkt transportläge, goda utvecklingsmöjligheter genom tillgången till högskolan i Örebro, där också viss teknikutbildning kommer att ges, kvalificerad offentlig service och regionsjukhus med stora kunskaper inom för kemikalieinspektionen intressanta områden. Från centerpartiets sida vidhåller man därför förslaget om en lokalisering av kemikalieinspektionen till Örebro län.

Organisationsförändringarna är ett uttryck för en strävan att koncentrera och samordna resurserna för att ge kemikaliekontrollen en ökad slagkraft och effektivitet. Detta måste, som jordbruksministern även framhållit, givetvis beaktas vid ställningstagandet i lokaliseringsfrågan. Utskottet har för sin del funnit att i propositionen anføres övertygande skäl för en lokalisering av kemikalieinspektionen på föreslaget sätt till Solna-Sundbyberg-området i Stockholms län. Som jordbruksministern anför är det utomordentligt viktigt att skapa goda förutsättningar för ett väl fungerande samarbete mellan den nya myndigheten och naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. Härutöver behövs omfattande kontakter också med en rad andra myndigheter, bl. a. socialstyrelsen, konsumentverket och livsmedelsverket.

Vidare är bl. a. organ som Karolinska institutet och statens miljömedicinska laboratorium samt olika universitetsinstitutioner av intresse för kemikalieinspektionens verksamhet. En avgörande förutsättning för en effektivisering av kemikaliekontrollen är vidare ett väl fungerande samarbete mellan kemikalieinspektionen och de övriga myndigheter som har tillsynsuppgifter på kemikalieområdet. Till stor del behöver kontakterna ske i form av organiserat samråd i arbetsgrupper, referensgrupper eller vid andra slag av överläggningar. I en effektiv kemikaliekontroll behövs också ett fortlöpande underhandssamråd av mer informell karaktär som kräver personliga sammanträffanden.

Kemikalieinspektionen kommer som sägs i propositionen att ta över,

fortsätta och utveckla en verksamhet som nu bedrivs vid naturvårdsverket och Karolinska institutet. Kemikalieinspektionen måste repliera på såväl naturvårdsverket som arbetarskyddsstyrelsen i den dagliga funktionen. Av angivna skäl och med stöd av organisationskommitténs övriga argument har utskottet i likhet med jordbruksministern inte funnit det möjligt att av regionalpolitiska skäl föreslå en utflyttning av kemikalieinspektionen. Utskottet föreslår mot bakgrund av vad nu anförts att riksdagen godkänner att kemikalieinspektionen lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet i Stockholms län. De olika förslag som i motionerna framlagts om lokalisering av kemikalieinspektionen till annan ort avstyrks således.

I förevarande sammanhang vill utskottet slutligen understryka att det i den fortsatta utvecklingen av kemikaliekontrollen självfallet bör prövas i vilken mån decentralisering av olika uppgifter inom denna verksamhet kan ske till regional eller lokal nivå.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen, m. m.*
att riksdagen avslår motion 1985/86:98,
2. beträffande *förstärkning av kemikaliekontrollen på regional nivå*
att riksdagen avslår motion 1985/86:97 yrkande 1,
3. beträffande *lokalisering av kemikalieinspektionen*
att riksdagen med anledning av proposition 1985/86:19 och med avslag på motionerna 1985/86:94, 1985/86:95, 1985/86:96 och 1985/86:97 yrkande 2 godkänner att kemikalieinspektionen lokaliseras till Solna-Sundbybergsområdet i Stockholms län.

Stockholm den 19 november 1985

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Ove Karlsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Margareta Winberg (s), Kerstin Gellerman (fp), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), John Andersson (vpk), Ivar Virgin (m) och Bengt Rosén (fp).

Reservationer

1. Avslag på propositionen, m. m. (mom. 1)

John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "för kemikaliekontrollen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar för sin del den i motion 98 (vpk) framförda åsikten att den

nya kontrollmyndighetens organisationsstruktur måste prövas ytterligare innan slutlig ställning kan tas till frågan om lämplig lokaliseringsort för myndigheten.

I likhet med motionärerna vill utskottet efterlysa en strategi som bl. a. innebär en alternativ och ekologiskt inriktad industripolitik där kemisamhällets risker minimeras till det yttersta. För att utforma en strategi av detta slag är det t. ex. angeläget att bygga upp ett folkligt förankrat institut för hälsa och miljö, en typ av kollektivforskningsinstitut, där forskare, facket, konsumenterna och miljörelsen tillsammans får möjligheter att bygga upp kunskaper och utveckla miljö- och arbetsmiljöpolitiken på ett demokratiskt och engagerande sätt. Ett organ såsom det utskottet beskrivit skall som motionärerna anför kunna arbeta parallellt med och oberoende av statliga myndigheter på området. Denna typ av folkligt uppbyggt institut skulle mycket väl kunna lokaliseras till orter utanför etablissemangets miljöorgan.

Med hänsyn till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1985/86:19 hos regeringen hemställer om en organisationsplan för kemikaliekontroll i enlighet med de riktlinjer som angetts av utskottet, varvid även förslag till lokalisering av de olika organen bör avges.

Vad utskottet här anför med anledning av motion 98 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande avslag på propositionen, m. m.*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av proposition 1985/86:19 och motion 1985/86:98 anför om behovet av en ny organisationsplan för kemikaliekontroll, m. m.

2. Förstärkning av kemikaliekontrollen på regional nivå (mom. 2)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Av motsvarande" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare ställt sig positivt till att en ny myndighet för kemikaliekontrollen, kemikalieinspektionen, inrättas den 1 januari 1986. Samtidigt tvingas utskottet konstatera att den nya organisationen torde vara otillräcklig för sitt syfte att åstadkomma en effektiv kemikaliekontroll. Utskottet har således härvidlag samma uppfattning som motion 97 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) ger uttryck för. Som i sagda motion anfördes synes det nödvändigt att den föreslagna organisationen kompletteras med förstärkningar på regional nivå. En decentralisering av funktioner till länsnivå skulle enligt utskottets uppfattning ge bättre möjligheter till en bra och effektiv kemikaliekontroll. Den centrala myndighetens verksamhet skulle då kunna reserveras för mera övergripande och samordnande verksamhet.

En förstärkt kompetens på den regionala nivån för kemikaliekontrollen innebär vidare att en lokalisering av den centrala myndigheten utanför Stockholmsområdet underlättas. Det är på den regionala nivån som man i

första hand skall utföra nödvändiga inspektioner och ha kontakter med näringsliv och arbetsmarknadsorganisationer. Den samordnade verksamhet som den centrala myndigheten avses svara för bör i huvudsak kunna bedrivas utan svårigheter med hjälp av modern kommunikationsteknik. Möjligheterna att decentralisera organisationen bör därför övervägas ytterligare innan slutligt ställningstagande görs i frågan om lokaliseringen av kemikalieinspektionen.

En annan fråga som enligt utskottets mening borde göras till föremål för förnyade överväganden är placeringen av den toxikologiska informationservice som för närvarande finns på Karolinska institutet (Tox-Info). Sagda verksamhet har fungerat väl och mött stor uppskattning av de intressenter som anlitat Tox-Infos tjänster. Skälen för ett bibehållande av en fristående serviceverksamhet på det toxikologiska området är synnerligen starka. Utskottet anser för sin del att det finns starka skäl för att Tox-Info bibehålls oförändrad i anslutning till Karolinska institutet. Det bör understrykas att den toxikologiska informations servicen ändå bör kunna utnyttjas av kemikalieinspektionen.

dels utskottets hemställan under mom. 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *förstärkning av kemikaliekontrollen på regional nivå* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1985/86:97 yrkande 1,

3. Lokalisering av kemikalieinspektionen (mom. 3)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Organisationsförändringarna är" och på s. 5 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

När lokaliseringen av nya myndigheter och samhällsorgan övervägs måste, som riksdagen upprepade gånger fastslagit, alltid möjligheterna till etablering på annan plats i landet än i Stockholmsområdet allvarligt prövas. Enligt utskottets mening har i den utredning som ligger till grund för regeringens förslag möjligheterna att lokalisera kemikalieinspektionen till andra delar av landet än Stockholmsområdet inte beaktats i tillräcklig utsträckning.

Örebro län har goda förutsättningar att ta emot kemikalieinspektionen. Länet har ett utmärkt transportläge, goda utvecklingsmöjligheter genom tillgången till högskolan i Örebro, där också viss teknikutbildning kommer att ges, kvalificerad offentlig service och regionsjukhus med stora kunskaper inom för kemikalieinspektionen intressanta områden. Vid sammanvägning av de olika synpunkterna finner utskottet för sin del skälen för en lokalisering av kemikalieinspektionen till Örebro län vara mycket starka. Vad utskottet här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under mom. 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *lokalisering av kemikalieinspektionen* att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1985/86:94, 1985/86:95, 1985/86:96 och 1985/86:97 yrkande 2.

